

**YOSHLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING
PSIXOLOGIK OMILLARI**

Magdiyeva Z. Yu.

Renessanas ta'lim universiteti

Pedagogik ta'lim va psixologiya kafedrasida o'qituvchisi:

tel:99-4950290

magdiyeva.zamira@bk.ru

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi bo'lg'usi turmush qurish arafasida turgan yoshlarni turmushga tayyorligini psixologik mezonlari, oilaviy munosabatlarga tayyorlikning ijtimoiy psixologik omillari yoritilib berilgan.

Kalit so'zlar: oila, nikoh, oila qurishga tayyorlik, psixologik barqarorlik, oila munosabatlariga yetuklik, motivatsiya, kognitivizm, dunyoqarash.

Аннотация: В данной дипломной работе рассмотрены психологические критерии готовности к браку молодых людей, находящихся на Грани будущего вступления в брак, социально-психологические факторы готовности к семейным отношениям.

Ключевые слова: семья, брак, готовность к созданию семьи, психологическая устойчивость, зрелость семейных отношений, мотивация, познавательность, мировоззрение.

Oila va nikoh munosabatlari shaxslararo munosabatlarning bir ko'rinishi bo'lib, Oilada munosabatlar shaxslar o'zlasidagi o'zaro munosabatlar ijtimoiy rollarga asoslanadi. Oila-bu yaqin kishining yordamini ko'rsatish va yordam olish mumkin bo'lgan joy. N. V. Malyarovaning so'zlariga ko'ra, nikohga tayyorlik-bu "turmush tarziga, nikoh qadriyatlariga hissiy va psixologik munosabatni belgilaydigan shaxsning ijtimoiy-psixologik munosabatlari tizimi". E. Eriksonning fikriga ko'ra, oila qurish eng murakkab ijtimoiy psixologik jarayon bo'lib, uning ma'nosi shaxsning axloqiy va ma'naviy yetukligida, samimiy bo'la olish, o'zi uchun

nafaqan jismoniy shu bilan birga, ruhiy psixologik yaqinlik uchun sherik tanlashda bilan belgilanadi.

I. V. Dubrovina nikohga psixologik tayyorgarlikni nikohda turmush o'rtoqlar o'rtasidagi munosabatlarni o'rnatishni ta'minlaydigan va quyidagi tarkibiy qismlarda ifodalangan psixologik motivlar, bilimlar, ko'nikmalar, malakalar va shaxsiy xususiyatlarni birlashtirgan ajralmas xususiyat deb biladi [2]. Nikohda turmush o'rtoqlar o'rtasidagi munosabatlarni o'rnatish va quyidagi tarkibiy qismlarni ifodalangan: — motivatsion (vazifani muvaffaqiyatli bajarish zarurati, faoliyatga qiziqish, muvaffaqiyatga erishish va o'zini eng yaxshi tomondan ko'rsatish istagi); — kognitiv (muommolarni, vazifalarni tushunish, uning ahamiyatini baholash, maqsadga erishish vositalarini bilish, vaziyatdagi mumkin bo'lgan o'zgarishlarni aks ettirish, anglash, rejalashtirish, tanlash, qaror qabo'l qilish qobiliyati); — hissiy emotsional (mas'uliyat hissi, muvaffaqiyatga ishonch, ilhomlanish); — xulq – atvor ko'rinishi -ziddiyatli vaziyatlarda shaxsning o'ziga xos xatti-harakatlarining xususiyatlari; I. V. Dubrovinaning fikriga ko'ra, kognitiv, motivatsion, hissiy va xulq-atvor kabi o'ziga xos yondashuvlar bu harakatlar oldidan psixikaning tuzilishi va holati, maqsadni amalga oshirishda bilim va ko'nikmalar to'plami sifatida o'rnatish, hayotiy maqsadini amalga oshirish uchun tashqi va ichki sharoitlar hisobga olish, shaxsiyatning barqaror ichki xususiyatlari shakllantirish lozim. E. S. Kalmikovaning fikricha, nikohga tayyorgarlikning eng muhim tarkibiy qismi shaxsdagi shaxslararo nizolarni konstruktiv hal qilish qobiliyatidir, chunki bu nizolar er-xotin o'rtasidagi munosabatlarni keyingi rivojlantirishga imkon beradi [2;5].

Oiladagi psixologik holat va uning a'zolari o'rtasidagi munosabatlar har qanday yoshdagi insonning faoliyatiga, ijtimoiy vazifalarni bajarishiga, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga bevosita ta'sir qiladi. Jinsiy tarbiya, yoshlarni nikoh va oilaviy munosabatlarga tayyorlash dolzarb va murakkab pedagogik muammolardan biridir. Oila tarbiyasi jamiyatda yosh avlodni tarbiyalash shakllaridan biri sifatida, V.A. Suxomlinskiyning fikricha, ota-onalarning, barcha oila a'zolarining maqsadli harakatlari va kundalik hayot va oilaviy

munosabatlarning bolalarga ob'ektiv ta'sirini o'z ichiga oladi. O'qituvchi bolalarning oilaviy tarbiyasi tajribasini tahlil qilib, "Ota-onalar va bolalar o'rtasidagi mavjud munosabatlarga ega oila birinchi intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy tarbiya maktabi ekanligini" ko'rsatdi. V. A. Suxomlinskiyning chuqur ishonchiga ko'ra, oila bolalarda axloqiy tuyg'ularni singdirishning asosiy maktabi bo'lishi kerak va bu axloqiy g'oyalar va tushunchalarni shakllantirish, axloqiy tuyg'ularni rivojlantirish, axloqiy e'tiqodlarni rivojlantirish, xulq-atvor ko'nikmalarini va odatlarini shakllantirishni anglatadi. Nikohgacha ta'limga katta hissa qo'shgan V.A. Suxomlinskiyning aksariyat hollarda nikohning asosiy motivi "sevgi" deb hisoblagan. Biroq, "sevgi" ni nikoh motivi sifatida ataganda, yoshlar bu so'zga turli xil ma'nolarni qo'yishadi.[3].

Xulosa qilib aytganda, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash, ularda nikoh xaqidagi tasavvurlarini boyitish uchun auditoriyadan tashqari tadbirlarni ilmiy asosda tashkil etish va mutaxassislar, mahalla oqsoqollari, mudarrislarni taklif etgan holda uyushtirilsa, maqsadga muvofiq bo'ladi. Yoshlarning oilaviy hayotga axloqiy-psixologik tayyorgarligi, uning bir qator xulq me'yorlarini, talablarni, burchlarni anglab etganligidan dalolat beradi.

Nikohga tayyorlik tushunchasi bizningcha, bu nikohga bo'lgan munosabatni tizim sifatida o'rganib, uning psixologik tarkibiy qismlari oilada sherigiga, kelajakdagi bolalarga nisbatan yangi mas'uliyatlar tizimini qabul qilish, oilada boshqa a'zolarining huquqlari va fazilatlarini tushunish, insoniy munosabatlardagi tenglik tamoyillarini tan olish, oilaviy qadriyatlarni anglash, oilada hamkorlik va kundalik muloqotga intilish, boshqa odamning odatlari va fe'l-atvoriga moslashish qobiliyati va uning ruhiy holatini tushunish, nikoh motivatsiyasi va oilaviy hayotdagi talab va majburiyatlarga ijobiy munosabatni shakllantirishdan iborat. Insonni har qanday faoliyatga tayyorligi unga qanchalik yaxshi tayyorgarlik ko'rganiga bog'liq. Yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash avvalo oiladan boshlanadi. Oilaviy an'analarni shakllantirish ularni yoshlar qalbiga joylash, oilaning muqaddas dargoh ekanligi uni asrab qadriyatlarni keyingi avlodlarga yetkazib berish uchun yigit qizlarni barobar olib borish kerak bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Oila psixologiyasi, G. B. Shoumarov, I. O. Haydarov, N. A. Sog'inov va boshq.;— T.: «Sharq», 2010;
2. Oila psixologiyasi. D. Abdullaeva, R. Yorqulov, N. Atabaeva - Toshkent: Tafakkur Bo'stoni, 2015 -256 b;
3. Cherkasova, V. Yu. Zamonaviy davrda nikoh yo'nalishlarini shakllantirish va amalga oshirishdagi qarama-qarshiliklar: mavhum . dis . Ph.D. ijtimoiy . Fanlar: 22.00.06 / V. Yu. Cherkasova; Ural. davlat nomidagi universitet A. M. Gorkiy. - M., 2004. - 18 b.